

Naar de oprichting van een nieuw regionaal landschap

Regionale Landschappen - het kader

Het idee van Regionale landschappen steunt voor een groot deel op buitenlandse voorbeelden. Zowel in Duitsland, Frankrijk en Nederland bestaan reeds vele jaren gelijkaardige initiatieven. In Vlaanderen werd halfweg de jaren '90 gestart met zes regionale landschappen: West-Vlaamse heuvels; Vlaamse Ardennen; Zenne, Zuun en Zoniën; Noord Hageland; Herk en Mombeek; Kempen en Maasland. Ook het Meetjesland en Dijleland kwamen intussen de rij vervoegen.

Met het decreet natuurbehoud van oktober 1997 werden ook de definitieve krijtlijnen voor Regionale landschappen in Vlaanderen vastgelegd.

“Een regionaal landschap is een duurzaam samenwerkingsverband ingesteld op voorstel van een provincie of drie of meer aaneengesloten gemeenten gericht op overleg en samenwerking met de betrokken doelgroepen ter bevordering van het streekeigen karakter, van natuurrecreatie en natuureducatie, van recreatief medegebruik, van het natuurbehoud en van het beheer, herstel en aanleg en de ontwikkeling van kleine landschapselementen.

Het Regionaal Landschap is gericht op de bevordering van het draagvlak en heeft geenszins een reglementair karakter.”

Vanuit de provinciale gebiedswerking en vanuit het gemeentelijk beleid o.a. inzake natuur, landschap, toerisme en recreatie, werden de afgelopen twee jaar heel wat initiatieven ontwikkeld die zeer nauw aansluiten bij de doelstellingen van een regionaal landschap.

- opmaak van een gebiedsvisie ‘natuur, bos en landschap in het veldgebied van Bulskamp in relatie tot recreatie’
- uitvoeringsprojecten rond het herstel en het beheer van dreven
- beheer en aanleg van kleine landschapselementen
- natuur- en milieueducatieve initiatieven
- overleg en projecten rond beekvalleien
- overleg en projecten rond recreatie (o.a. uitstippelen van recreatief netwerk van fiets- en wandelpaden)
- werken uitgevoerd door de landschapswacht (ecologisch maaibeheer, bosbeheer, knotten bij boeren, aanleg dreven, aanleg hagen)

Een landschappelijke afbakening ?

De veldgebieden

Het historische Bulskampveld, met westelijke en oostelijke uitlopers tot respectievelijk Zedelgem en Bellem, werd omschreven als “*de meeste heyde tusschen Gendt en Brugghe*”. Het veldgebied was lange tijd omringd door een vrij grote bosgordel. Het gebied overleefde de degradatie vanaf de Middeleeuwen doordat het door de eigenaars als jachtreservaat ontoegankelijk werd gesteld. Het ontginnen van de velden vanaf de 13de eeuw was weinig succesvol. Pas in de 18de eeuw werden de velden massaal in akkers omgezet. Hakhoutkanten

en bomenrijen werden rond de ontgonnen gronden aangelegd. Andere stukken werden dan weer opnieuw bebost. Op de vochtige beekdalgronden bleef het oorspronkelijke bos bewaard. Een groot deel van de beboste velden werd pas in de loop van de 20ste eeuw ook geheel of gedeeltelijk in akkers omgezet. Deze hele ontginningsbeweging gebeurde via een netwerk van lange, rechthoekige ontginningsdreeven. Dit dambordpatroon is overal in de regio nog duidelijk aanwezig, en zorgt voor de belangrijke landschappelijke, cultuur-historische, recreatieve en natuurwaarden in de regio.

Heel wat veldgebieden staan trouwens vandaag nog steeds op de kaart in de regio :
o.a. Beverhoutsveld, Parochieveld, Vloethemveld, Hoogveld, Ryckeveld, Bulskampveld, Sijseleveld, Maleveld, Egypteveld, Galgeveld, Lindeveld, Sint-Pietersveld, Kampveld, Kraaiveld, Hertsbergveld, Rooiveld, Veltem, Veldhoek, Merkerveld, Veldegem.

Vanuit toeristisch-recreatief oogpunt lijkt echter een afbakening tot de historische veldgebieden naar een verdere toekomst te beperkt. Het volledige ommeland van Brugge bestaat duidelijk uit twee componenten : polders en houtland. Met deze eerste afbakening via de veldgebieden, wordt vooral gemikt op de bosgordel ten zuiden van Brugge. Evenveel potenties in het kader van de werking van een Regionaal Landschap zijn er zeker aanwezig in het poldergebied ten noorden en westen van Brugge. Bovendien is de toeristisch-recreatieve kracht van Brugge op het ommeland in die mate in volle ontwikkeling dat een verdere uitbreiding mogelijk moet zijn.

Mogelijke taken en doelstellingen van een Regionaal Landschap in de veldgebieden

Voortvloeiend uit het decreet op het natuurbehoud zijn de mogelijke doelstellingen en taken als volgt te omschrijven per deelthema :

Natuur- en milieueducatie

Een belangrijke doelstelling van een Regionaal Landschap is sensibilisering van eigen bewoners en bezoekers/recreanten. Mogelijke projecten zijn verdere vorming voor leerkrachten (boskoffers, week van het bos, ...), activiteiten voor het basisonderwijs rond de thema's bos en water, verdere uitbouw van een netwerk van natuurgidsen, uitbouw en samenwerking van bezoekerscentra in de regio, opzetten van thematentoonstellingen, uitwerken van een activiteitenkalender voor de regio voor het grote publiek.

Recreatie

Fietsen en wandelen blijven duidelijk in de lift. De uitbouw van een kwaliteitsvol netwerk van goed bewegwijzerde routes en paden zijn dan ook een prioriteit. Vanuit het Regionaal Landschap kunnen knelpunten aangepakt worden, nieuwe verbindingen gerealiseerd en meerwaarden gecreëerd op het vlak van cultuurhistorie, natuur en landschap, en zeker ook fietsvriendelijkheid en veiligheid. Specifieke projecten zoals bijvoorbeeld de kanaalzone dienen zelfs samen met alle mogelijke partners in een ruimer perspectief bekeken worden.

Landbouw

De landbouw is de belangrijkste beheerder van de open ruimte in de regio. Concrete acties die zowel voor landbouw als voor natuur een meerwaarde bieden kunnen dan ook aan bod komen binnen de werking van een Regionaal Landschap : ondersteuning bij het onderhoud van kleine landschapselementen, promotie van hoevetoerisme, biologische landbouw en streekeigen producten, uitwerking van kleinschalige waterzuivering op landbouwbedrijven,...het zijn allemaal voorbeelden waarvoor het Regionaal Landschap zich kan inzetten.

Tewerkstelling

Momenteel zijn reeds twaalf mensen binnen de Landschapswacht Noord aan de slag. In samenwerking met de v.z.w. Loca Labora wordt werk gemaakt van dit sociaal tewerkstellingsproject, dat naast opleiding ook effectief aan de slag gaat in de regio. Vooral de aanleg en het onderhoud van kleine landschapselementen, het ondersteunen bij arbeidsintensief bosbeheer, en het onderhoud van recreatieve voorzieningen behoren tot het takenpakket. De Landschapswacht werkt enkel in opdracht van overheden.

Natuur

De opvolging en het onderling afstemmen van de Gemeentelijke Natuurontwikkelingsplannen kan een belangrijke taak worden binnen het Regionaal Landschap. Dit moet vooral een stimulerende rol zijn met aandacht voor het oplossen van knelpunten. Uitwerking van concrete acties in nauwe samenwerking met en in opdracht van de gemeenten staat centraal : behoud en onderhoud van kleine landschapselementen, natuurvriendelijk beekbeheer, ontwikkeling van gemeentelijke natuurterreinen, inventarisatie van natuurwaarden, beplantingen, de dag van de Natuur, bermbeheer, kleinschalige waterzuivering,...

Centraal binnen de werking van een Regionaal Landschap staat de geïntegreerde benadering. Zowel inhoudelijk naar de verschillende thema's, als bestuurlijk tussen de verschillende overheden worden acties op elkaar afgestemd.

Naar een oprichting van een nieuw Regionaal Landschap

Voortvloeiend uit het decreet van natuurbehoud (uitvoeringsbesluiten) zijn een aantal voorwaarden gesteld bij een oprichting van een Regionaal Landschap :

- minimum aaneengesloten oppervlakte van 30.000 ha;
- initiatief door het provinciebestuur en/of drie gemeentebesturen die aan de minister van leefmilieu een verzoek tot voorlopige erkenning richten (Provincie West-Vlaanderen, Beernem, Zedelgem, Oostkamp, Jabbeke en Brugge)
- rechtspersoonlijkheid bezitten (v.z.w.)
- minimum een aantal activiteiten per jaar organiseren

Dankzij de opgedane ervaring in het zuiden van de provincie (Regionaal Landschap West-Vlaamse Heuvels) te Ieper, Poperinge, Mesein en Heuvelland kan vanuit de Provincie het dossier voor de voorlopige erkenning worden opgemaakt. Ook de voorbereidingen voor de oprichting van een v.z.w. (rechtspersoonlijkheid) en het uitwerken van een voorstel van eerste werkplan kan vanuit de provinciale gebiedswerking worden voorbereid in nauwe samenspraak met de gemeenten.

Financiering en werking van een Regionaal Landschap

De financiering en werking in het Regionaal Landschap West-Vlaamse Heuvels kan als vergelijking worden aangehaald :

- jaarlijkse subsidie van het Vlaams Gewest van 2,5 miljoen frank (bij voorlopige erkenning) of 3,75 miljoen indien de oppervlakte van het Regionaal Landschap groter is dan 45.000 ha;
- jaarlijkse bijdrage vanuit het Provinciebestuur van 2 miljoen frank (Milieubeleidsplan 1999-2002)
- projectmatige inbreng van de diverse gemeentebesturen, vast te leggen in een jaarprogramma.

Uiteraard genereert een werking als Regionaal Landschap heel wat additionele projectmiddelen bij diverse overheden en instellingen.

Momenteel werken drie personen binnen het Regionaal Landschap West-Vlaamse Heuvels : een coördinator, een educatief medewerkster en een administratief medewerkster. Minstens tweemaal per jaar verschijnt een nieuwsbrief.

De sturing van het geheel gebeurt vanuit een evenredig samengestelde stuurgroep met vertegenwoordigers van de gemeenten, het provinciebestuur en aangevuld met vertegenwoordigers van erkende natuurverenigingen, landbouworganisaties, verenigingen ter bevordering van toerisme en recreatie, erkende wildbeheerseenheden die allen de principes en doelstellingen van een Regionaal Landschap erkennen.

Vertegenwoordigers van de afdeling Natuur, de afdeling Bos en Groen, Monumenten en Landschappen, ALT, Toerisme Vlaanderen, VLM (allen administraties van de Vlaamse Gemeenschap), en de milieumambtenaren van de deelnemende gemeenten en provincie(s) kunnen met raadgevende stem deel uitmaken van de algemene vergadering.

Uiteraard vervullen ook de gemeentelijke milieudiensten bij de vorming, uitvoering en opvolging van concrete acties een zeer belangrijke sturende rol.

Voorstel van samenwerking

Momenteel zijn reeds een aantal voorbereidende gesprekken gevoerd met de verschillende gemeentebesturen. Op vraag van de gemeenten en als resultaat van het overleg op 31 augustus jl., wenst men zo snel mogelijk over te gaan tot een effectieve werking. Er wordt dan ook voorgesteld om :

- de nodige middelen per partner te voorzien op de begroting 2000 om effectief van start te gaan. Voor de provincie West-Vlaanderen betekent dit 1 miljoen frank, voor de gemeenten vijf frank per inwoner;
- de provincie neemt de coördinatie op zich om het aanvraagdossier tot erkenning voor te bereiden en vooraf ter goedkeuring voor te leggen aan de Bestendige Deputatie en aan de diverse College van Burgemeester en Schepenen van de participerende gemeenten.
- de streefdatum om effectief van start te gaan wordt vastgelegd op 1 januari 2000

Goedgekeurd door het College
van Burgemeester en Schepen
in zitting van

30 SEP. 1999

Op bevel :
De Secretaris

De Burgemeester

